

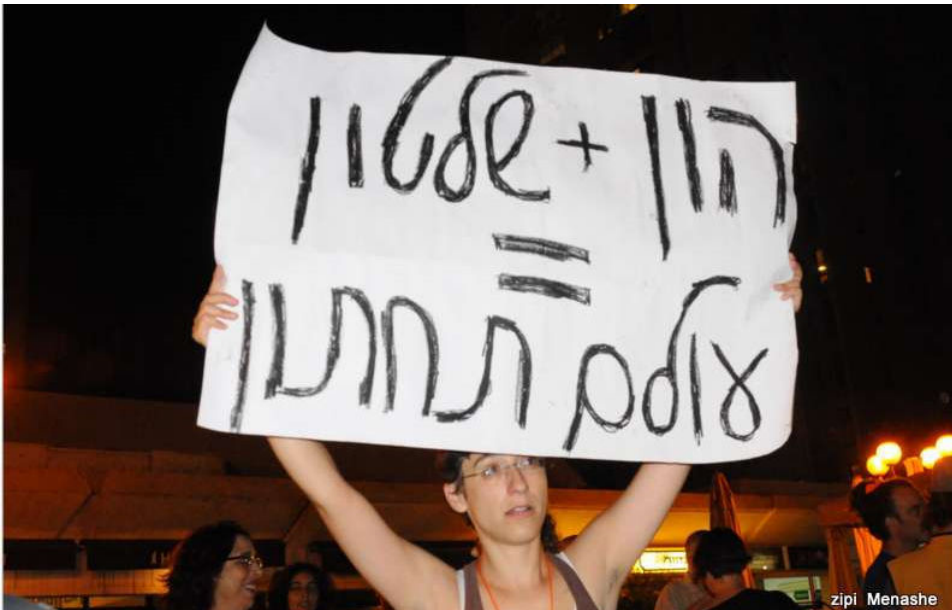
זה הדרין

زوهديرك ZO HADEREKH

גיליון 1, 4 בינואר 2017

חקירה מאולצת

מנגנוני אכיפת החוק, כולל המפכ"ל והיועמ"ש, מותאמים לצרכיו הפרטיים של נתניהו - עובדת חקירתו מעידה על חומרת העבירות

צילום: ציפי מנשה, מגאפון

השבוע (2.1) הגיעו חוקרי משטרה למעונו הרשמי של ראש הממשלה בנימין נתניהו כדי לחקור אותו באזהרה בחשדות לקבלת טובות הנאה מבעלי הון. לפי הדיווחים, נתניהו, אשתו ובנו, קיבלו באופן קבוע 'מתנות' מבעלי הון כמו רון לאודר ואחרים, שהגיעו לסכומים של מאות אלפי שקלים. כמוכן ש'קבלת מתנות' היא מילה מכובסת בה משתמשים בתקשורת לעבירת שוחד, מפני שלפי פסיקת בית המשפט העליון, מעניק מתנות הוא משהו הפועל לפי העיקרון של 'שלח לחמך'.

וזו לא מכבסת המילים היחידה בפרשייה של חקירת נתניהו. עד לאחרונה הראיות שאספה המשטרה התקבלו הספיקו ליועץ המשפטי לממשלה רק ל'בדיקה'. אביחי מנדלבליט, שהיה, כזכור, מזכיר ממשלת נתניהו עד שנכנס לתפקידו החדש, השתהה עם פתיחת החקירה בעניינו של נתניהו עד לשבוע שעבר. 'בדיקה' היא בדיה שאינה קיימת בחוק הישראלי, המאפשרת לגורמי אכיפת החוק לבחון עבירות פליליות בלי ההשלכות החוקיות של חקירה באזהרה – ובלי לעשות יותר מדי רעש מהשחיתויות הפורשות בשלטון. אך כנראה שגם למנדלבליט, משרתו הנאמן של נתניהו, כבר לא נותרה ברירה. חקירת השוחד עליה נחקר נתניהו השבוע אינה אפילו הפרשיה החמורה ביותר בה הוא נחשד ראש הממשלה. נכון לכתובת שורות אלה טרם התפרסמו פרטי החקירה 'הגדולה', אך לפי פרשנים פוליטיים רבים, מדובר בשערווייה חמורה שעשויה להוביל לסיום כהונתו של נתניהו.

עוד חזון למועד. נתניהו פעל באופן מחושב במהלך כהונתו ארוכת השנים לרפד את מערכת אכיפת החוק והמשפט באנשים בעלי נאמנות אישית כלפיו וכלפי משפחתו. עכשיו נראה האם יצליחו אלה במשרד היועמ"ש והפרקליטות להוציא את נתניהו מהתסבוכת אליה נקלע, או שבעקבות שורת הפרשיות הבלתי נגמרת, הם יאלצו לגשב כתב אישום ולפטור את אזרחי ישראל משלטונו ההרסני. כך או כך, חשוב לציין כי בסביבה פוליטית מתוקנת, הקרבה הפתולוגית של נתניהו לבעלי הון, אותה לא מכחישים בסביבתו כלל – אדרבא, זה מקור לגאווה – מסמלת את עומק השחיתות המערכתית שבקשרי ההון שלטון בישראל. ממשלות נתניהו משרתות את בעלי ההון בעקביות – בהתאם לחוק או נגדו – ולכן הוא צריך ללכת.

דברים בשם אומרם

הטרגדיה של משפחת נהנתניהו

"אני מבין מה זה לאבד בית. אחרי בחירות 1999, בהתראה אפסית, פשוט סילקו אותי ואת משפחתי מהבית בבלפור. ככה, עם כל החפצים, פשוט נזרקנו לרחוב. נאלצנו ללכת לשרתון פלאזה, זו תחושה נוראית".
(רה"מ בנימין נתניהו בשיחה עם מתנחלי עמונה, "ויינט", 21.12)

הפליט מרחוב בלפור הוא גם יועץ נדל"ן

"אני אמרתי כבר לפני כמה שנים בדרום – תקנו דירות. תקנו דירות: יש כאלה ששמעו ועשו ויש כאלה שלא עשו".
(ראש הממשלה בנימין נתניהו, ערוץ 10, 26.12)

הוכחה: הסמים משפיעים על הבריאות הנפשית

"אני חושש שחברי הרשימה המשותפת יעברו מ'טרור מילולי' למעשים ויפגעו בח"כים מהימין. אני חושש לחיי ועוד יותר לחיי ראש הממשלה. בעולם מלא מתנקשים ומחבלים, וראינו מה קרה בטורקיה, צריך להפסיק עם הפוליטיקלי קורקט ולדרוש שחברי הכנסת של הרשימה המשותפת יעברו בידוק בכניסה למשכן הכנסת".
(ח"כ אורן חזן מהליכוד בהודעה לעיתונות, 21.12)

... ומה היה אומר פריד?

"משטרת ישראל, המטה הארצי/אגף תמיכה לוגיסטית. **מכרז מס' 8/2017**: אספקת כדור 40 מ"מ קלע רך לפיזור הפגנות - תנאי מוקדם: ליצור כדור קלע רך – ביצור 40 מ"מ קלע רך לפיזור הפגנות בהיקף של לפחות 100,000 קלעים בין השנים 2012-2015. **מכרז מס' 5/2017**: שירותי טיפול נפשי לאנשי המשטרה".

(מודעה שפורסמה ב"דה מרקר", 26.12)

חמישים שנה לכיבוש: הקולות

נזיה נר'עיה, בן חמישים, נשוי ואב לתשעה ילדים, תושב ח'רבת איביזק בבקעת הירדן, סיפר לבצלם:

"בערך עשרה ימים לפני הפינוי הגיעו נציגים של המנהל האזרחי ומסרו לנו צווים שהתייחסו לפינוי של יומיים רצופים, מהצהריים ועד הבוקר למחרת. באותו ביקור הם ראו את הטרקטור שלי. אחד מהם עלה עליו והם החרימו אותו מיד, בלי להתייחס אליי אפילו או לתת לי טופס חרמה. לא ידעתי מה לעשות, הרגשתי כאילו חתכו לי את הידיים והרגללים. אני לא יודע מה הם רוצים מאתנו. יום אחד הם הורסים, יום אחר מחרימים וביום אחר מפנים. זה לא הגיוני שאין להם מקום אחר להתאמן חוץ מהשטח שבו נמצאים האוהלים שלנו. הם לא משאירים לנו מקום שבו נוכל לחיות".

דצמבר 2016

בוז'י כהרגלו עוקף מימין

"זהו ערב קשה לישראל, וכזה ערב לא ידענו עשרות בשנים. אני מתנגד נחרצות להחלטה הקשה הערב במועצת הביטחון של האו"ם, שהיא מפלה אסטרטגית קשה למדינת ישראל".
(יו"ר המחנה הציוני, ח"כ יצחק הרצוג, בפייסבוק, 24.12)

... ולפיד עוקף את בוז'י מימין

"האו"ם לא מסתיר את העוינות המובנית שלו כלפי ישראל. עבדתי יחד עם הממשלה בניסיון לבלום את ההחלטה ואשתף פעולה גם בקרב המלחמה הדיפלומטי".
(יו"ר יש עתיד יאיר לפיד, הודעה לעיתונות 24.12)

ומה עם האינקוויזיציה?

"עברנו את היוונים נעבור גם את מועצת הביטחון. נשמור על בירתנו ההיסטורית ירושלים ונחזק את [ארץ] ישראל".
(שר התחבורה ולמאבק בתאונות הדרכים, ישראל כץ, 24.12)

... אבל דנון מתקן וכותב שוב את ההיסטוריה

"לא מועצת הביטחון ולא אונסק"ו יצליחו לשכתב את ההיסטוריה ולנתק את הקשר בין עם ישראל לארץ ישראל".
(שגריר ישראל באו"ם, דני דנון, 23.12)

מכתבים למערכת

שילוב ערבים בהשכלה הגבוהה

אנו שמחות לבשר על עלייתו לאוויר של אתר אינטרנט חדש המוקדש לקידום ההשכלה הגבוהה בקרב החברה הערבית. האתר הוקם על ידי מכון ון ליר בירושלים, כחלק מפעילותו של "פורום האחראים והרכזים" העוסקים ביישום תכנית המל"ג להנגשת ההשכלה הגבוהה לחברה הערבית. הפורום נועד לפתח קשר מקצועי בין בעלי התפקידים במוסדות השונים, לשפר את התכניות המבוצעות בהם ולבנות מודלים מצליחים המותאמים לצרכי סטודנטים בעלי רקע חברתי ותרבותי מגוון.

האתר נחלק למדורים שונים, חלקם מקצועיים ופרקטיים כמו למשל פירוט כלים ותכניות לקידום למידה, לעידוד מצוינות ולמניעת נשירה, וסיכומים ומצגות מן הכנסים וממפגשי הפורום. מדורים אחרים כוללים מחקרים רלוונטיים מן הארץ ומן העולם; נתונים עדכניים על שיעור הערבים בקרב הסטודנטים והסגל האקדמי והמנהלי במוסדות; כלים מוסדיים להתאמת אקלים הקמפוס לאוכלוסייה הערבית; קורסים ותכניות לקידום דיאלוג וחינוך לשותפות; ידיעות מן התקשורת ועוד.

אף כי האתר הוקם בראש ובראשונה כדי לשרת את חברי הפורום, אנו מציעות לראשי חוגים, למרצים, לארגוני החברה האזרחית, לשאר בעלי התפקידים במוסדות האקדמיים ולקהל הרחב להכיר אותו ולהיעזר בו, להתעדכן לגבי קולות קוראים, מלגות, מאמרים, מחקרים וחדשות בתחום.

www.academiyya.vanleer.org.il

ד"ר שרה אוסצקי לזר ויעל מעין,

מכון ון ליר בירושלים

ניתן לשלוח מכתבים למערכת באמצעות הדוא"ל:
zohaderekh@gmail.com

או לתיבת דואר 26205 ת"א-יפו 6126102

כהרגלו, התייצב ראש הממשלה, בנימין נתניהו ל"פוטו אופורטוניטי" היקר כל כך לליבו: הוא הצטלם עם פתיחת הארכיון והשר הממונה, צחי הנגבי, אמר: "ממשלת ישראל הכירה בחובתה לפעול במהירות על מנת לסייע לחשיפת מלוא התמונה בפרשת היעלמותם של ילדי תימן וילדים בני תפוצות אחרות. זה צעד אמין, חשוב ותקדימי, בכיוון של בניית אמון מחודש וריפוי השסעים בחברה הישראלית".

גנז המדינה, ד"ר יעקב לוביק, הוסיף ש"תפקידו של הארכיון הוא לאפשר לאזרחים לראות מה עשו הפקידים. השאלות והחדשות בעניין היעלמותם של הילדים התחזקו בגלל שהתיעוד עצמו היה סגור. כעת הוא פתוח לציבור".

חבל שמסמכים נוספים, החשובים אף הם לציבור, כגון החומרים הארכיוניים הקשורים לרצח ההמוני בכפר הפלסטיני דיר יאסין שליד ירושלים שביצעו אנשי הלח"י והאצ"ל באפריל 1948, לא פורסמו – ומאז ועד היום נותרו חסויים.

אך לא כולם נותרו מרוצים. יתר על כן, חרף פתיחת הארכיונים, רב הנסתר על הגלוי - בייחוד מעיקה השאלה: "איפה הילדים?". מעמותת עמרים שפעלה רבות לחשיפת הפרשה נמסר: "אנו מברכים על ההחלטה לחשוף את הארכיונים של ועדות החקירה, אך מדובר בחשיפה חלקית בלבד. מדובר בזכות בסיסית של המשפחות שנמנעה עד כה ולכן זהו צעד חשוב אבל יש לזכור כי הוועדות פעלו להסרת אחריותה של המדינה לחטיפות הילדים ונמנעו מלחקור את הפרשה, גם כאשר הושמדו מסמכים חשובים במהלך עבודתה. המידע אשר יימצא או לא בארכיונים הממוסדים אינו תנאי להכרה בפשע הזה".

אכן, צעדיה של הממשלה הם חלקיים בלבד. צריך להשלים את המלאכה. על פי הניסיון שצברו ארגונים הפועלים לחשיפת גורלם של "נעדרים" באירופה ובאמריקה הלטינית, ניתן לקדם את המערכה לגילוי האמת באמצעות כלים שפותחו במיוחד במדינות כגון ארגנטינה או ספרד. מדובר בבדיקות DNA של גופות הילדים (אם אכן הם נקברו) או של מבוגרים, החושדים שנחטפו בילדותם, והשוואתן עם קרובי המשפחה המחפשים אחרי עקבותיהם.

בדיקת הסמנים הגנטיים משמשת גם לסיוע למשפחות נעדרים. הדבר נעשה על ידי בדיקת חומר ביולוגי מגוויות או מאנשים חיים קשיי זיהוי והשוואה לחומר ביולוגי של הנעדר או בני משפחתו. חומר ביולוגי של הנעדר ניתן להפיק גם מחפציו האישיים, כמו מברשת שיניים או מסרק. בשנות ה-70 פותחה בדיקת סיווג רקמות, שאפשרה קביעת הורות ברמה גבוהה של ביטחון. בשנות התשעים פותחה בדיקת DNA שאמינותה גבוהה יותר והיא פולשנית פחות.

ראשונות לעשות שימוש בבדיקות אלה היו "סבתות כיכר מאי" בארגנטינה, שחיפשו אחר נכדיהן ששדדו כוחות הביטחון בשנות הדיקטטורה הצבאית בסוף שנות ה-70 ובתחילת שנות ה-80. את הוריהם של התינוקות רצח הצבא וילדיהם נמסרו לאימוץ לידי משפחות קציני הצבא או נמכרו למרבה במחיר. עד עתה זוהו 146 מקרים של תינוקות, שכעת הם מבוגרים ואף הורים לילדים, שנחטפו והושבו למשפחותיהם. הארגון אף הקים מאגר דגימות DNA המקל את החיפוש.

גם פעילי התנועה "הזיכרון ההיסטורי" בספרד אימצו את הרעיון, ויחד עם רופאים וארכיאולוגים מתנדבים עורכים חיפוש בקברי אחים של המשטר הפשיסטי, כדי להביא לזיהוי ולקבורה של מאות אלפי הקרבנות. אין ספק ששיטות אלה עשויות להביא, ולו פתרון חלקי, לליבון הפרשה.

סמליל עמותת עמרים

מלחמת האזרחים בספרד ועד פרשת ילדי תימן:

לפתוח את הקברים

מאגר המסמכים והעדויות המקוון בפרשת ילדי תימן נפתח לעיון הציבור בשבוע שעבר (28.12). ארכיון המדינה העלה לרשת אלפי תיקים, על מנת לאפשר לכל מי שרוצה לברר מידע נוסף על יקיריו שנעלמו בשנים הראשונות של מדינת ישראל – וגם לקרוא את הפרוטוקולים והתכתובות של הוועדות השונות שחקרו את הפרשה. יצוין שאת חלקם הגדול של המסמכים המשפחות מעולם לא ראו. החומר של הוועדות שעסקו בהיעלמות ילדי תימן (ומדינות ערב והבלקן אחרות) היה אמור להישאר מסווג עד שנת 2070, אך המחאה הציבורית הממושכת הובילה לבסוף להחלטת ממשלה לפרסם את החומרים, רובם של הוועדה האחרונה שדנה בפרשה – ועדת כהן-קדמי משנות ה-90. המידע הרב שפורסם כולל חומרי חקירה, מסמכים של הגופים השונים המעורבים בפרשה ופרוטוקולים ותכתובות של דיוני הוועדה והעדים שהתייצבו בפניה. ארכיון המדינה ריכז את המידע לפי שם הילד הנעדר וגם לפי האישים והגופים הבולטים.

מפעל ההתנחלויות – זה נכשל בעבר וזה ייכשל גם הפעם. מי שפוגעים בחיילי צה"ל הם מי שהפכו את צה"ל מצבא הגנה לישראל לצבא הגנה על מאחזים לא חוקיים. על אפו ועל חמתו של בנט ו'האח' לפיד – אנחנו נמשיך להילחם בכיבוש של בנט וסמוטריץ' בכל מקום, גם במערכת החינוך".

מקארתזים בנתי הספר

ועדת החינוך של הכנסת דנה (28.12) בהצעת החוק של הבית היהודי, שזכתה גם בתמיכתו הפומבית של יו"ר 'יש עתיד', יאיר לפיד. הצעת החוק תאסור על "ארגונים שפועלים בארץ ובעולם נגד חיילי צה"ל" להיכנס לבתי ספר. בין היתר הכוונה היא להתנגח בארגון "שוכרים שתיקה" ולמנוע ממנו כניסה למוסדות חינוכיים. הדיון גלש לעימות בין חברי כנסת מימין ומשמאל, ובשיאו קרא ח"כ אורן חזן (ליכוד) לח"כ אילן גילאון (מרצ) "בוגד", וזה השיב: "ח"כ חזן הוא ז'אן פול סארטר של הסמרטוטים".

חברי הכנסת של חד"ש ברשימה המשותפת לקחו חלק פעיל מאוד בישיבה. ח"כ עבדאללה אבו מערוף אמר ש"המסר של הדיון הזה – הוא המקרתזים. זו רמיסה של כל ערך וארגון הפועל נגד הכיבוש". לדברי ח"כ יוסף ג'בארין, "מדובר בעוד מסע של השתקה שאינו מכוון רק נגד שוכרים שתיקה, אלא בכלל נגד ארגוני זכויות אדם. זה ניסיון של השתקת הנושא העיקרי והוא הכיבוש. מסתבר יותר ויותר שמדינת ישראל היא לא דמוקרטית אפילו ליהודים עצמם ושהיא משתיקה דעות אחרות". ח"כ דב חנין הקריא את שירו של נתן אלתרמן "על זאת" וציין, כי בשנת 1948 ביקש ראש הממשלה דאז, דוד בן גוריון, להדפיס את השיר ולחלקו לכל חייל בצבא. חנין: "היום יש מנהל בית ספר אחד שעוד יש לו את האומץ להביא את הקול הזה והוא מיד מוזמן לבית דין של שדה. אנחנו מדברים לא רק על שוכרים שתיקה. אנחנו מדברים על דמותה המוסרית של החברה שלנו".

כאמור, מטרתה של הצעת החוק של הימין הקיצוני, שאותה מוביל שר החינוך נפתלי בנט והוכנה והוגשה בידי חברי הכנסת שולי מועלם ובצלאל סמוטריץ' ממפלגתו, היא למנוע מארגון "שוכרים שתיקה" להיכנס למוסדות חינוך. זאת, לאחר שאיסורו משנה שעברה להכניס לבתי הספר לא עבד בפועל, ואנשי הארגון הרצו בשבועות האחרונים בפני תלמידים בכמה מוסדות חינוך שונים ברחבי הארץ. הצעת החוק חותרת להקנות לשר החינוך "כראש המערכת וכזה הנושא באחריות על תלמידי ישראל, את הסמכות לאסור על אישים או ארגונים שאינם חלק ממערכת החינוך לקיים פעילות בתוך המוסד חינוכי, כאשר אופי הפעילות הוא כזה החותר תחת מטרות החינוך, או כזה הפועל לפגוע בחיילי צה"ל, שהם קונצנזוס בחברה הישראלית", נכתב בדברי ההסבר להצעת החוק.

מארגון "שוכרים שתיקה" נמסר בתגובה להצעת החוק: "בנט יכול להמשיך בניסיונות שלו להפוך את מערכת החינוך למערכת החינוך לכיבוש ולרסק כל ערך דמוקרטי על מזבח

שכר המינימום עלה ל-5,000 ₪

בתחילת 2017 התבצעה הפעימה השלישית של העלאת שכר המינימום. השכר לשעה עלה ל-26.88 שקל והשכר החודשי עלה ל-5,000 שקל.

העדכון הקודם של שכר המינימום בוצע ב-1 ביולי האחרון כחלק מהסכם קיבוצי בין ההסתדרות הכללית ללשכת התיאום של הארגונים הכלכליים (המעסיקים הפרטיים). זאת, לאחר קמפיין להעלאת שכר מינימום ממושך של כוח לעובדים ולהצעת החוק "מינימום 30 לשעה" של ח"כ דב חנין (חד"ש), שזכתה בתמיכתם של רוב חברי הכנסת. לפני חמש שנים, באפריל 2011, עמד שכר המינימום החודשי למבוגר על 3,890 שקל.

חוק שכר המינימום, כמו חוקי עבודה רבים נוספים, חל על כלל העובדים במשק, בלי קשר למעמד המשפטי. גם פלסטינים מהשטחים הכבושים המועסקים בישראל או מהגרי עבודה חייבים להשתכר לפי המינימום הקבוע בחוק. יצוין שכל השינויים הצפויים ייכנסו לתוקף באופן כולל, אך יצוין שכל עובד יעקוב אחר השכר המשולם לו. כמו כן, על המעסיק נאסר לבקש מהעובד לוותר על ההעלאה. אי עדכון שכר המינימום הוא הפרת החוק מצד המעסיק, וחשוב להתלונן עליה.

המדינה נגד הפעיל ברק כהן

כתב אישום הוגש (29.12) נגד שישה פעילים חברתיים בגין "עבירות של פגיעה בפרטיות, מהומה במקום ציבורי, קשירת קשר לביצוע פשע, סחיטה באיומים" ועוד. האישומים הוגשו על רקע מאבקם של פעילי "באים לבנקאים" נגד ראשי מערכת הבנקאות בישראל, ולפיהם השישה "נהגו להטריד את בכירי הבנקים". בין הנאשמים, עו"ד ברק כהן – מפעיליה הוותיקים של המחאה החברתית בקיץ 2011.

"במחצית השנייה של שנת 2014 קשרו קשר הנאשמים להטריד ולפגוע בפרטיותם של ראשי מערכת הבנקאות בישראל", נכתב בכתב האישום שהוגש נגד עו"ד כהן, ערן ורד וייס, איליה מרשק, יגאל רמבם, משה מנקין ואילן יוסף פלד. במקביל להגשת כתב האישום, הוגשה גם בקשה לקביעת תנאים מגבילים שיחולו על הנאשמים עד לתום ההליכים ובמידה שיפרו אותם, בית המשפט יורה על מעצרים. בין התנאים: איסור להימצא במרחק של 500 מטרים מראשי הבנקים, בני משפחתם וקרוביהם.

עו"ד ברק כהן מסר בתגובה: "היום התחדש לנו שראשי המערכת הבנקאית, רקפת רוסק עמינח וציון קינן, מחזיקים באזורים מוצנעים גם את רשויות התביעה. מעולם לא פחדתי ממאמצי ההפחדה של שלטון הטרור שפועל פה, ובוודאי אין לי כוונה להתחיל ולחשוש כעת. למדתי שקריאות לגיטימיות במגאפון משפיעות על ראשי המערכת הבנקאית יותר מפעולות שר אוצר. מי שחושש מהאמת, הם הבנקאים שעושים אותנו, בוודאי לא אני כמי שמשמיע אותה מול פניהם".

'השטחים הם כוכב לכת אחר'

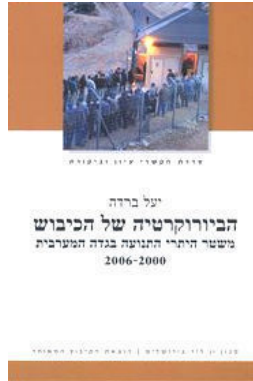
ספרה של יעל ברדה "הבירוקרטיה של הכיבוש" מעניק כלים חשובים לניתוח

קריטריונים של סיכון בטחוני. פרקטיקות אלה יוצרות תלות מוחלטת בחסדי השלטון.

מאת **אבישי ארליך**

גמישות מנהלית. ב'בירוקרטיה ליברלית',

נהלים ברורים וקוהרנטיים מגבילים את שיקול דעתו של הפקיד. ב'בירוקרטיה הקולוניאלית', הפקיד הוא מושל המנפק פריבילגיות – לא זכויות. יש לו שיקול דעת רחב והחלטתו לא קוהרנטית ומתקבלת 'אד הוק'. קיימת עמימות בהגדרת התפקידים. לפונים למערכת המנהלית אין מידע בדבר הנהלים המשתנים כל הזמן. לא ברור מי מחליט? למה החליט? קיימים כפילות ובזבוז משאבים. התליית הנפקת המסמכים ב'מצבי חירום' ובסיכון ביטחוני כשיטה, מייצרת כל הזמן חריגים. ב'בירוקרטיה דמוקרטית' תוצאות הפניה אמורות להיות צפויות מראש

שנת 2017 היא שנת החמישים לכיבוש הגדה המערבית ועזה. במהלך השנה נקדיש ב'זו הדרך' מקום רב לדיון בכיבוש. בין היתר ניתן את ליבנו גם לבחינת המחקר, בישראל ובחו"ל, בנושא ונסקור סקירה ביקורתית מחקרים שונים. אין תאוריה אחת מקיפה וכוללת של הכיבוש, חוקרים הכותבים על הכיבוש והשלכותיו באים מדיסציפלינות רבות, מתמקדים בהיבטים שונים שלו ומשתמשים בכלים תאורטיים ומתודולוגיים שונים. הסקירה הנוכחית תעסוק במחקר של ד"ר יעל ברדה, עורכת דין בתחום זכויות האדם וסוציולוגית, המוקדש לבירוקרטיה של הכיבוש.

וכמעט ודאיות. קביעת מסכות עבודה לפלסטינים בישראל היא תוצאה של ביקושי מעסיקים ושיקולי ביטחון משתנים. ברדה מתארת את מנגנוני הוויסות החלים על לשכת התעסוקה, את מנהל התשלומים ואת התעשייה של קשרים אישיים, 'מאכרים'. וכלכלה בלתי פורמלית של אישורים. ברדה טוענת שמערכת המכשולים והטרטורים אינה עיוות, היא אפקטיבית להאטת ועיכוב תנועה ולמשמוע האוכלוסייה הקולוניאלית.

המחקר של ברדה מתמקד בכיבוש מבחינתו הניהולית: שליטה בשטח והניהול והפיקוח של תנועת הפלסטינים בו; פתיחה וסגירה של שטחים; ומשטרי סיווג, רישוי ובקרה של תנועה, כניסה ויציאה מהשטחים. ברדה מצטטת משפט שאמר לה אחד החיילים בבית משפט צבאי בשטחים: "פה זה השטחים – הכול אחרת, יש פה חוקים אחרים". הטיעון המרכזי של ברדה הוא שעקרונות המערכת המנהלית בשטחים בנויים מלכתחילה על הפרדה על בסיס היררכיה גזענית: יהודים לעומת פלסטינים, והיא שונה תכלית שוני מעקרונות השוויון בפני החוק (אזרחות), עליהם מושתתות, לפחות בעקרון, מערכות בירוקרטיות דמוקרטיות-ליברליות. ברדה משתמשת במודל הבירוקרטיה הרציונלית של מקס וובר, מאבות הסוציולוגיה המודרנית, ומפגישה אותו עם עקרונות הפעולה של המערכת המנהלית בשטחים. היא טוענת, שהמערכת בשטחים אינה טיפוס מעוות של 'בירוקרטיה ליברלית', אלא טיפוס אחר בפני עצמו: 'בירוקרטיה קולוניאלית' – שהיא מנגנון שליטה של מיעוט ברוב באפקטיביות ולאורך זמן. ברדה מציגה ומדגימה את טענותיה במחקר שדה ובספרות מחקרית קולוניאלית. לפי ברדה, העקרונות המארגנים של ה'בירוקרטיה הקולוניאלית' הם:

פרסונליות. ב'בירוקרטיה ליברלית', זהותו של הפקיד וזהות מבקש השרות אינן צריכות להשפיע על ההחלטה, שכן הפקיד מנפק שרותיו לפי קריטריון כללי אוניברסלי – לא אישי. ב'בירוקרטיה קולוניאלית', הזהות האישית של הפקיד מכריעה. ביזור סמכויות ונתינת שיקול דעת רחב הופכים את הידיעה מי בעל הסמכות? אל מי צריך להגיע? - לקובעת. המערכת היא פרסונלית גם כיוון שהיא מכוונת באמצעות פרופילים וסיווגים (דקנון = דיוקן + תקנון) של הנתינים האינדיבידואלים על פי סיווגם הביטחוני. ברדה חושפת את מערכת שיתוף הפעולה בין הצבא והמשטרה ואת פעילות השב"כ כ'ריבון נעלם'.

היררכיה גזענית. החוק אינו מופעל על בסיס טריטוריאלי אלא על בסיס זהות: הגזע (הלאום?) של האינדיבידואל. בטריטוריה הכבושה חייה אוכלוסייה אזרחית יהודית שעליה חלים חוקים אחרים (חוקי המובלעות) ואוכלוסייה נתינה משוללת זכויות אזרחיות. על הנתינים מופעלות חקיקה, אכיפה ואדמיניסטרציה נפרדות. היא מתארת את הכוחות השולטים במרחב: הצבא והמשטרה, ואת הכוחות השולטים במעקב, באיסוף המודיעין ובתנועה במרחב: המנהל האזרחי האחראי על מסמכי הזיהוי הפלסטינים; מנהלת התיאום והקישור; הבירוקרטיה הדו-ראשית שהתפתחה אחרי אוסלו עם הקמת הרשות הפלסטינית; ומרשם האוכלוסין הפלסטיני המתואם עם הישראלי. הרשויות הללו שולטות בחיי הפלסטינים דרך הנפקת מסמכי זיהוי, הוצאת אישורי עבודה ותנועה לפי

מצב חירום מתמיד, ייצור חריגים וחשאינות - השב"כ כאחראי לסיווגו של פלסטיני כמנוע כניסה לישראל. בהקשר זה טוענת ברדה שהולכת ונוצרת מערכת חשאית אחת הפועלת בישראל ובשטחים. אחת ממסקנותיה של ברדה היא, שלאורך הזמן זולג המודל הקולוניאלי לתוך המערכת הישראלית עד כדי טשטוש הבדלי עקרונות הניהול בישראל ומעבר לקו הירוק ושיבוש המשטר הדמוקרטי. מחקרה של ברדה, למרות שאינו מסודר היטב, מצייר את הכיבוש כניהול אוכלוסייה, על אופני השליטה שלו באנשים דרך משטור ושליטה בחופש התנועה שלהם ובאמצעות את סיכויי חייהם את פרנסתם, בריאותם, חינוכם, קשריהם הקהילתיים ותחושת השליטה, הביטחון והוודאות בחייהם.

יעל ברדה: **הבירוקרטיה של הכיבוש - משטר היתרי התנועה בגדה המערבית 2006-2000**, הוצאת מכון ון-ליר, סדרת הקשרי עיון ובקורת, ירושלים 2012

אבל תיאור זה, שממשלת הודו הימנית חפצה בהפצתו ברחבי העולם: דמוקרטיה גדולה, בה כל אחד "שמח בחלקו", אינו מדויק. הודו ידעה ויודעת מאבקים חברתיים, שביטות בהן משתתפים עשרות מיליוני עובדים, תנועה הקומוניסטית ענפה (המפוצלת לעשרות מפלגות, תנועות וארגונים), איגודים מקצועיים בעלי שורשים היסטוריים, ותסיסה עממית שלא פוסקת לרגע במדינה האסיאתית הגדולה ובה מיליארד ושלוש מאות אלף תושבים. בנוסף נמשך בהודו מאבק מזוין של כוחות גרילה הפועלים ב"פרוזדור האדום", שהוקם במרחב שבין מדינות הדרום ועד לשיפולי ההימלאיה שבצפון.

על כך מעידה הסופרת והפעילה החברתית, ארונדהטי רוי, הידועה בישראל בשל ספרה (שהיה לרב מכר) "אלוהי הדברים הקטנים" (הוצאת זמורה-ביתן, 2000). אגב, ספרה נמכר ביותר מ-6 מיליון עותקים ברחבי העולם.

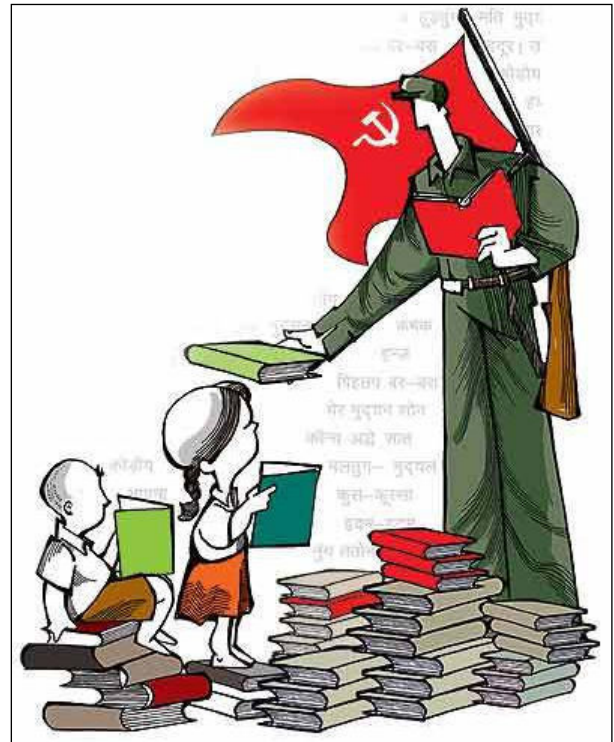
רוי פרסמה לפני מספר שנים ריאיון ארוך שנערך במהלך שבועות ארוכים בליוויים של לוחמות ולוחמים הגרילה המאואיסטים באזורים השבטיים בהודו. בעקבות הכתבה, היא נתבעה בידי המשרד להגנת פנים בעקבות "הפרת תקנות ביטחון הפנים המיוחדות". אבל הלחץ המקומי והבינלאומי מנע את העמדת הסופרת לדין. בעשור האחרון היא מבקרת בולטת של ממשלת הודו: תקפה את מדיניותה כלפי קשמיר, את ההרס סביבתי שחולל הפיתוח המהיר, את תכנית הנשק הגרעיני ואת השחיתות. כמתנגדת בולטת לכל מה שקשור בגלובליזציה היא מבקשת לכוון "מודרניות חדשה", המבוססת על קיימות ועל הגנה על דרכי חיים מסורתיות.

רוי לא נמנית עם תומכי הקומוניזם, אבל בספרה "הרפובליקה השבורה", בו אספה את הראיונות שערכה עם לוחמי הגרילה, היא מצדיקה את פעולתם. הספר היה לרב מכר והפצתו אף נאסרה בכמה מדינות בהן פועלים כוחות הגרילה. "חיייהם של כולם שם מצויים בסכנה, כך שאי אפשר להרגיש שאתה נתון בסכנה באופן מיוחד", סיפרה עם הוצאת הספר לכתב ה"גרדיאן" הבריטי. "אם אתה אדיוואסי (הודי שבטי) המתגורר בכפר ביער, ו-800 שוטרים באים ומקיפים את הכפר שלך ומתחילים לשרוף אותו, מה אתה אמור לעשות? אתה אמור לפתוח בשביתת רעב? האם הרעבים יכולים לפצוח בשביתת רעב? התנגדות ללא אלימות היא תיאטרון. אתה צריך קהל. מה אתה יכול לעשות כשאין לך קהל? לאנשים יש זכות להתנגד להשמדה", הוסיפה.

ומדוע אין סיקור של התקוממות הגרילה בעיתונות? "כמה כתבים המועסקים בידי עיתונים בינלאומיים אמרו לי בגלוי, שיש להם הוראות - 'בלי חדשות שליליות מהודו' - כי זה יעד להשקעה. אז אתם לא שומעים על זה. אבל יש ההתקוממות, וזו לא רק התקוממות מאואיסטית. אנשים נלחמים בכל מקום ברחבי הודו".

במאמר מערכת החתום על ידי מושל בנגל המערבית לשעבר, ושפורסם בעיתון רב התפוצה "דה הינדרו" (2.12), הוא מזהיר כי "אלימות הגרילה גוברת, בייחוד בשנתיים האחרונות. אנשי התנועה המאואיסטית אינם מגלים כל סימני נסיגה - ההיפך. לצערנו, הממשלה רואה בהם רק סוגיה ביטחונית, ולא נותנת את הדעת על כך שלמרד המאואיסטי שורשים חברתיים וכלכליים כבדי משקל. וככל שמפועל כוח רב כדי לדכאו - כך גדל מספר תומכיו. גם באוניברסיטאות ובבתי הספר התמיכה במורדים גוברת ולא רק בקרב השבטים ואנשי הדלית (הקסטה הנמוכה - 'הטמאים', מ"א). הממשלה המרכזית והממשלים במחוזות חייבים לשנות את גישתם".

ח"א

כרזה של הגרילה בהודו: הלוחמים מביאים ספרים לילדי הכפרים

מאחורי "הדמוקרטיה הגדולה בעולם"

בהודו נלחמים כל הזמן ובכל מקום

"הודו היא הדמוקרטיה הגדולה ביותר בעולם. על פי נתוני המכון לדמוקרטיה, הודו מדורגת כיום במקום ה-35 בעולם במדד הדמוקרטיה. ואולם, האם הודו מצליחה לשרוד בשקט יחסי, ללא הפיכות, מלחמות אחים, מהומות והפגנות אלימות בזכות השלטון הדמוקרטי שלה, או שמא הכאוס הנגלה לעיני המבקר בתת היבשת הוא דווקא תוצאה של אותה שיטה דמוקרטית השולטת בה?" - כתב העיתונאי חגי עמית, במוסף הכלכלי של "דה מרקר" בשבוע שעבר (29.12).

המפלגה הקומוניסטית של אוקראינה:

ההתקפה האנטישמית באומן מייצגת מגמה

המפלגה הקומוניסטית של אוקראינה פרסמה הודעה לפיה ההתקפה האנטישמית באומן עלולה לשוב. אנטישמים הגיעו למתחם קברו של רבי נחמן מברסלב בעיירה אומן ב-21 בדצמבר האחרון, וזרעו הרס בחסות השעה המאוחרת ומיעוט המתפללים. האנטישמיים, שככל הנראה הם תושבי העיירה, התיזו צבע אדום על פני הרצפה וחפצי הקודש ופיזרו איברי חזיר במתחם. בנוסף, הם התיזו גז מדמיע על המתפללים והיכו אותם, כך על פי הדיווח של פעילים קומוניסטים במקום.

לדברי המפלגה, "המשטרה הגיעה באיחור רב למקום וטרם נעצרו האחראים למעשה החמור". מנהיג המפלגה הקומוניסטית, פיטר סימונונקו, הוקיע את מעשי האנטישמים הנפשעים ואת התקיפות של ניאאו-נאצים נגד יהודים, אנשי שמאל ואנטי-פשיסטים שנעשו מעשה שבשגרה.

רצינו ליצור צילום דוקומנטרי אחר, בו ההחלטה מה לצלם ואיפה לצלם לא נובעת משיקולים כלכליים או שיקולי רייטינג, אלא בהתאם למקום שבו אנחנו רוצים להיות – הסיפור שאנחנו רוצים לספר, שלא מקבל מספיק תשומת לב. הרבה פעמים התקשורת מגיעה לסקר סיפורים חשובים אבל מדגישה פנים שונים ממה שאנחנו בוחרים להדגיש. אנחנו דואגים לחזור פעם אחר פעם לאותו מקום גם כשהעניין התקשורתי נעלם. לא כדי למכור תמונות אלא כדי להיות פעילים.

מה זה להיות גם אקטיביסטים וגם צלמים? איך משלבים?

אני חושב על זה הרבה. חלק נכבד מהעבודה הפוליטית בצילום, או 'הפוליטיזציה של הדימוי', מתרחש אחרי הצילום עצמו. כשתראה אותי בהפגנה, לא תבדיל ביני לבין צלמי עיתונות אחרים, אבל מה שרלוונטי לאקטיביזם, מה ששונה, הוא מה שקורה עם הדימוי אחרי כן – הטקסט שמצורף אליו, המקום בו הוא מוצג, ועוד. תיאור התמונה, הכיתוב שאנחנו מוסיפים לכל צילום, הוא בחירה פוליטית – באיזו שפה ובאילו דימויים להשתמש. הרבה מהעבודה הפוליטית שלנו היא גם ההפעלה של הארכיון האינטרנטי.

באתר שלנו יש כמעט 50,000 דימויים ומשתמשים בו חוקרים, אקדמאים ואקטיביסטים. הארכיון גם מראה את הקשר בין המאבקים השונים שאנחנו מתעדים. העובדה שהצילומים מוצגים בסדר כרונולוגי מייצרת קשרים מעניינים בין דברים שקורים במקומות שונים ברחבי ישראל/פלסטין באותו זמן. זה לא שאנחנו אומרים שעזה ותל אביב הן אותו דבר, אלא שמבחינתנו יש קשר בין סוגים שונים של דיכוי, ויש קשר בין אנשים שנאבקים למען חופש. מי שנכנס לחפש תמונות מהמחאה החברתית לדוגמא, יראה דברים מכל מיני מקומות באותו רגע בזמן – זה מייצר גיוון.

מה יש בספר?

הספר מסכם 11 שנות פעילות של הקולקטיב. ערכו אותו שירז גרינבאום וורד מימון. הספר מנסה לסכם ולהראות חלק מהפעילות שלנו בישראל, בעזה ובגדה המערבית, ולדבר באופן כללי על צילום ועל צילום אקטיביסטי. יש בו צילומים שלנו אבל גם הרבה צילומים שמתארים את האופן בו השתמשו בדימויים שצילמנו במאבקים שונים. גם חזרנו לאנשים שהופיעו בדימויים שצילמנו, והם דיברו על הצילומים. יש בספר גם מאמרים על צילום ואקטיביזם. כרגע הספר יוצא רק באנגלית, אבל בעתיד, אני מקווה, נשיג תקציב לתרגמו לעברית ולערבית.

כמה צלמים פעילים בקולקטיב כיום?

כיום אנחנו עשרה צלמים. המון השתנה בצילום מאז שהתחלנו. אז, רובנו התפרנסנו מעיתונות, והיום המצב שונה. הדבר המרכזי שהשתנה הוא שכאשר התחלנו, הרבה מאבקים לא תועדו אלא בידי התקשורת המיינסטרימית. המצב הזה השתנה בתכלית – לכולם יש מצלמות וסלולריים. לקהילות בשטחים יש מצלמות שארגוני זכויות אדם סיפקו להם ופלאפונים. בהקשר הזה הספר הוא הזדמנות לשאול את השאלה – והספר אולי מספק תשובה – מה המקום לצילום אקטיביסטי כשרבים מהדימויים מגיעים מהקהילות עצמן. לאנשים המצלמים את חייהם שלהם יש יתרון אדיר על צלמים מקצועיים כי הם מכירים את המקום והנושא. אז מה התפקיד שלנו בימים כאלה? כמובן שלהמשיך באקטיביזם דרך צילום, אבל כדאי לשאול איך.

נמרוד פלשנבר

Activestills
Photography as Protest
in Palestine/Israel

אקטיביסטילים בן 11

ריאיון עם הצלם והפעיל אורן זיו

קולקטיב הצלמים המתעד כבר יותר מעשור את המאבקים השונים בארץ ובשטחים, חוגג הוצאה של ספר צילומים ראשון מסוגו – "אקטיביסטילים – צילום כמחאה בפלסטין/ישראל" (ר' צילום), שיצא באנגלית בהוצאת פלוטו הבריטית. כחלק מהשקת הספר, תוצג תערוכת צילומים בבית הספר מנשר (דוד חכמי 18, תל אביב). אירוע ההשקה של הספר יתקיים ביום ד', 4 בינואר, בשעה 20:00. התערוכה תציג במשך שלושה ימים בלבד ותינעל בשבת, 7.1, בשעה 16:00. לקראת השקת הספר שוחח 'זו הדרך' עם אורן זיו, צלם וממייסדי הקולקטיב, על פעילות הקבוצה בפרספקטיבה של יותר מעשור.

איך התחיל אקטיביסטילים?

אקטיביסטילים הוא קולקטיב של צלמים ישראלים, פלסטינים ובינלאומיים. הקמנו אותו ב-2005, אחרי שנפגשנו, ארבעה צלמים, במאבק נגד הגדר בבילעין. היעד מרחב לעבודה ארוכת טווח בנושאים פוליטיים וחברתיים בעיתונים ובתקשורת, בה עבדנו, הניע אותנו להקים את הקולקטיב. רצינו פלטפורמה משלנו. בעשור האחרון תיעדנו עשרות מאבקים, וניסינו ליצור סוג אחר של צילום – בו ישנו דיאלוג בין הצלמים למצלמים. שלא כמו צלמי עיתונות שמגיעים למקום, מצלמים והולכים, אנחנו מגיעים לקהילות ויוצרים איתן קשרים מתמשכים. וגם – הפעילים עצמם יכולים להשתמש בצילומים לצורך המאבקים שלהם – בין אם זה ההפצה של המסרים שלהם או למאבקים משפטיים.

כפר חנוק

באזור ביצות כבארה ליד זיכרון יעקב של היום, בעקבות ייבושן. ג'סר א-זרקא כלוא בין הים התיכון ממערב וכביש מס' 2 ממזרח, ובין קיסריה מדרום וקיבוץ מעגן מיכאל ושמורת טבע נחל תנינים בצפון. מבחינה מוניציפאלית, המועצה האזורית חוף הכרמל עוטפת את המועצה המקומית ג'סר מצפון, מזרח ודרום. תושבי הכפר סובלים מזה שנים רבות מהעדר שטחים לפיתוח מקומי ומצפיפות בנייה גדולה ביותר. צעירים רבים דוחים את מועד נישואיהם בגלל מחסור בדירות. מי שיכולים ממשויכים לחיות יחד עם ההורים לאחר חתונתם, וכאשר מתאפשר מפצלים את בית ההורים או בונים תוספות ללא היתר כדי לייצר פתרון דיור בסיסי עבורם וילדיהם. אחרים עוזבים את היישוב.

לדברי ארגון "במקום", הכנת תכנית מתאר כוללת היא מעשה חיובי לכשעצמו, אך התכנית המוצעת לוקה במספר כשלים ולמעשה אינה תואמת את צרכיהם של התושבים. בשל כך אנו מבקשים לדחות את התכנית המופקדת ולהורות על הכנתה של תכנית מתאר חדשה שתתחשב במאפיינים הייחודיים של תושבי ג'סר א-זרקא. במקביל לתיקון תכנית המתאר יש לפעול להרחבת תחום השיפוט של המועצה המקומית.

תושבים מתנגדים לתכנית המתאר המקומית המוצעת לג'סר א-זרקא (בתמונה). הכפר שליד כביש החוף הוא היישוב הערבי היחיד בישראל השוכן על חוף הים והוא הוכרז כמועצה מקומית ב-1963 כאשר אוכלוסייתו מנתה כ-1,600 נפשות. בסוף שנת 2014 מנה הכפר 13,690 תושבים, אך שטח השיפוט של המועצה המקומית הוא כ-1,610 דונם בלבד. מבחינה חברתית-כלכלית מדובר באחת הרשויות המקומיות העניות במדינה. ג'סר מדורג באשכול 1 מתוך 10 וממוקם במקום 4 מהסוף מתוך כל 252 הרשויות המקומיות. תחילתו של ג'סר א-זרקא במיקומו הנוכחי לפני כ-90 שנה, לאחר שתושביו המקוריים פונו ממקום מושבם

פאנקוסטיות נגד הקפיטליזם:

הופעות אקוסטיות בגדה השמאלית

הופעות אקוסטיות יערכו ביום שישי, 6 בינואר, במועדון הגדה השמאלית: "פאנקוסטיות נגד הקפיטליזם - פאנק, פולק, רוק ושאר צלילים נגד הקפיטליזם!". ההופעות יתחילו בשעה 11:00 ברחוב אחד העם 70. נמסר כי כניסה חופשית "אבל מומלץ ביותר לתרום כפי יכולתכם למועדון הגדה השמאלית המארח אותנו ורבים אחרים ומהווה חלל לאלטרנטיבה פוליטית למציאות של מלחמות, אלימות וכיבוש".

באירוע ישתתפו: ליאם, איתי Oi! אקנין, צבעX אדום, AZOR, עדי, ילד שואה!, קומיסער יהלום, יובל, איילי, Woody Boy, subcomandante ו-Petey's Dead.

חד"ש ת"א תערוך הרצאה ודיון על תולדות השמאל המזרחי

חד"ש תל אביב מזמינה להרצאה ולדיון בנושא "השמאל המזרחי: 1896 - היום" עם ד"ר משה (שיקן) בהר. לאחר דיון במהו שמאל מזרחי, תעבור ההרצאה לסקירה היסטורית תמציתית על השיח והמעש של השמאל המזרחי מראשית המאה העשרים.

שיקן בהר הוא חוקר ופעיל חברתי. בהר ייסד את תא צ"ח - "סטודנטים למען צדק חברתי" (1990); היה חבר מערכת ב"עיתון אחר" וממקימי קדמה (1991-1993); היה חבר הנהלה בארגון הל"ה למען החינוך בעיריות, בשכונות ובכפרים (שנות ה-90); וניהל את המרכז לאינפורמציה אלטרנטיבית בירושלים ובבית לחם (2003-05). בהר הוא ד"ר לפוליטיקה השוואתית (קולומביה) וכיום הוא מרצה בכיר במחלקה למזרח התיכון באוניברסיטת מנצ'סטר בבריטניה.

הרצאה תיערך ביום ראשון, 15 בינואר, בשעה 20:00, באולם ברחוב אחד העם 70, תל-אביב.

מועדון קולנוע בגדה השמאלית

PLAY - רובן אוסטלונד

2011, שוודיה (שוודית עם תרגום לאנגלית)

אחרי ההקרנה תתקיים שיחה עם נדב לפיד

מוצ"ש, 7 בינואר, 20:00-1, במועדון הגדה השמאלית,

אחד העם 70, תל אביב